

Lingvistické disciplíny speciální

Stylistika se zabývá stylem textů, tj. vlastností textů, která je dána výběrem a uspořádáním jazykových prostředků v textu.

Jazyková stylistika zkoumá styl jakýchkoliv textů.

Literárněvědná stylistika zkoumá styl uměleckých textů.

Lingvistické disciplíny speciální

Textová lingvistika

Zabývá se stavbou textů, návazností jednotlivých textových jednotek – vět a souvětí – a prostředky této návaznosti: odkazovacími výrazy (např. zájmeny, příslovci), slovy významově příbuznými v textu a jejich funkcí, navazovacími výrazy.

Je příbuzná se stylistikou, méně se zabývá stylem textu, více sleduje jazykovou strukturu, významové příbuznosti slov v navazujících větách apod.

Lingvistické disciplíny speciální

Rétorika

Disciplína zabývající se zásadami správného mluvení zejména při veřejných projevech: výslovností, tempem řeči, modulací, volbou správných vyjadřovacích prostředků.

Tradici má již v antickém řečnictví, ve středověku patřila k základům univerzitního vzdělávání.

V současné době se stává součástí učitelského vzdělávání, popř. vzdělávání právníckého.

Lingvistické disciplíny speciální

Dialektologie se zabývá výzkumem nářečí = dialektů. Využívá poznatků:

- jiných jazykovědných disciplín (lexikologie, morfologie, fonetiky a fonologie, etymologie, historické mluvnice...)
- nejazykovědných disciplín (historie, zeměpis, etnologie...)
- pomezních disciplín (sociolingvistika)

Lingvistické disciplíny speciální

Etymologie

Disciplína zabývající se původem slov, vývojem podoby slova a jeho tvarů, popř. rekonstrukcí původní podoby slova srovnáváním se slovy z příbuzných i jiných jazyků. Využívá i poznatků jiných disciplín (např. historie, historické gramatiky...). Na základě etymologie např. dokážeme vysvětlit příbuznost slov *strom* a *strmý*, *pstruh* a *pestrý*.

V úvahu bere i kontakty mezi jazyky příbuznými i nepříbuznými.

Lingvistické disciplíny speciální

Sémantika

Sleduje význam slov ve vztahu k tomu, co pojmenovávají.

Pragmatika

Sleduje význam slov na základě jejich užívání v komunikaci. Zabývá se z velké části promluvami – mluvnými akty, které sleduje jako druh lidského jednání směřujícího k uskutečnění záměru (tímto záměrem je např. nařizování – snaha změnit jednání někoho, otázka – záměr něco se dozvědět...)

Lingvistické disciplíny speciální

Příklad: *Venku prší.*

Sémantika: vyslovení věty odráží stav skutečnosti – přírodní atmosférický děj, který právě probíhá

Pragmatika: Když tuto výpověď někdo vysloví, může tím pouze konstatovat skutečnost o atmosférickém ději, ale také:

- upozornit někoho, aby si vzal deštník
- doporučovat někomu, aby nechodil ven (popř. matka může takto zakázat dítěti, aby šlo ven)
- vyjadřovat zklamání z počasí

Lingvistické disciplíny speciální

Onomastika

Nauka o vlastních jménech: jejich původu, proměnách jejich podoby, o současném užívání i o různosti jejich gramatických tvarů.

Sleduje též motivaci (důvody) jejich vzniku i příčiny jejich proměn, eventuálně vzniku a zániku.

Sleduje vlastní jména všeho druhu.

Lingvistické disciplíny speciální

Korpusová lingvistika

Někdy není považována za speciální disciplínu, ale pouze za metodu práce.

Odvětví/disciplína lingvistiky zaměřená na práci s jazykovými korpusy – soubory autentických textů v elektronické podobě a upravených do takového formátu, aby v nich bylo možné vyhledávat jazykové jevy: slova, slovní tvary, slovní spojení, a zjišťovat jejich vlastnosti (frekvenci, kontext, zapojení do textu...).

Pro češtinu je v současné době k dispozici Český národní korpus tvořený dílčími korpusy textů psaných, mluvených, textů internetových, zahrnuje i projekt Intercorp – paralelní korpus obsahující texty z více než 20 jazyků, umožňující sledovat překlady do jiných jazyků.